

Проф. др Милан Милошевић,
Факултет за образовање
руководећих кадрова,
Нови Сад

Прегледни научни рад
УДК: 351.78 (437.3)(437.6)

НОРМАТИВНО УРЕЂЕЊЕ ОБАВЕШТАЈНО- БЕЗБЕДНОСНИХ СИСТЕМА РЕПУБЛИКА ЧЕШКЕ И СЛОВАЧКЕ

Актуелни обавештајно-безбедносни систем Чешке Републике резултат је радикалног дисконтинуитета и разрачунавања са затеченим обавештајно-безбедносним структурама након "баршунасте револуције", рушења комунистичког режима и уклањања совјетског утицаја крајем 1989. године. Служба државне безбедности (StB) је као симбол претходне власти одмах била распуштена, њена досијеа учињена су јавним, а знатан број њених руководилаца и припадника лустриран и процесуиран. Ове су процесе пратили и бројни проблеми, али се они у јавности често глорификују као метод кога је требало користити и у осталим бившим социјалистичким државама (тзв. чешки модел). Иначе, садашњи обавештајно-безбедносни систем Чешке Републике проиходи из Акта са законском снагом бр. 153 из 1994. године.

По стицању независности и Словачка је приступила редефинисању, нормативном регулисању и конституисању обавештајно-безбедносних органа и тела, али је реформама система безбедности приступила знатно опрезније, задржавајући део наслеђених институционалних решења, уз замену компромитованих кадрова из претходног режима. Есенцијални правни акт за процес реформи, али и за конституисање актуелног система безбедности има Закон о Словачкој обавештајној служби из 1993. године, као један од најбољих европских закона у тој области, који је својевремено послужио као узор и законодавцу Републике Србије (тзв. словачки модел).

Кључне речи: национална безбедност, обавештајно-безбедносне службе, полиција, нормативно уређење, парламентарна и судска контрола, Чешка Република, Словачка Република.

УВОД

Након пораза и распада Аустро-Угарске монархије у Првом светском рату, историјске чешке земље су се осамосталиле и заједно са суседним Словацима у 28. октобра 1918. године формирале нову државу - Чехословачку (тзв. "прву републику"), која је обухватала и територију закарпатске Русије. Та држава је била етнички веома разнолика, са великим немачким, украјинским и мађарским националним мањинама. Већ 1938. године, Чехословачка је била принуђена да област Судета преда Трећем рајху. У марту 1939. године, Словачка је прогласила независност, а одмах потом су немачке трупе окупирале остатак земље. После Другог светског рата, Чехословачка је припала сфери утицаја Совјетског Савеза. Инвазијом трупа Варшавског уговора 1968. године, окончани су покушаји тадашњег чехословачког вођства да либерализује дотадашњи ригидни комунистички режим и изгради "социјализам са људским лицем". Антисовјетске демонстрације до којих је тада дошло, биле су повод за увођење оштрих и дуготрајних репресивних мера.

Након распада СССР, у Чехословачкој је 1989. године изведена "баршунаста револуција". Споразумом, који је ступио на снагу 01. јануара 1993. године, спроведено је мирно раздруживање Чехословачке стварањем двеју нових држава - Чешке Републике и Словачке Републике. У протеклим годинама Чешка је спровела успешну транзицију, остварила економску експанзију и достигла политичку стабилност, што је резултирало чланством у НАТО-у и приступањем Европској Унији 2004. године.

С друге стране, историјске, политичке и геостратешке околности су утицале да су прве године независности Словачке Републике протекле у спровођењу половичних, углавном неуспешних реформи од стране владајућих структура, које се нису у потпуности одрицале ауторитарних метода владавине, наслеђених од ранијег режима. Међутим, убрзање реформи у Словачкој резултирало је укључењем у НАТО, 2002. године, пријемом у пуноправно чланство Европске уније од маја 2004. године и уласком у зону евра, 01. јануара 2009. године.

ОБАВЕШТАЈНО-БЕЗБЕДНОСНИ СИСТЕМ ЧЕШКЕ РЕПУБЛИКЕ

Чешка Република је држава у централној Европи, која се граничи са СР Немачком, Пољском, Словачком и Аустријом. На 78.866 км² површине живи око 10.180.000 становника (Чеха 90,4%, Мораваца

3,7%, Словака 1,9%, Пољака 0,6%, Немаца 0,5%, Рома 0,3%, осталих 2,6%). Према верском опредељењу житеља, римокатолика је 26,8%, протестаната 2,1%, осталих 3,3%, атеиста и неодређених 59%. Држава је административно подељена на 13 региона (крајева) и један главни град.

Према Уставу из 1993. године, Чешка Република је унитарна држава са парламентарним демократским уређењем. Шеф државе је председник Републике (од 2003. године Vaclav Klaus) кога бира парламент на пет година, с могућношћу да на тој функцији проведе два мандата. У надлежности председника Републике је именовање мандатара за састав владе, а на предлог премијера и осталих чланова Кабинета. Извршну власт, односно вођење унутрашње и спољне политике земље, спроводи Влада на челу са премијером (од јуна 2010. године Petr Necas).

Законодавна власт је у надлежности дводомног Parlamenta, који сачињавају Senat и Представнички дом (Poslanecka Snemovna). Чланови Сената (81) се бирају на општим изборима сваке четврте године, али се део посланика ротира на две године. Избори за 200 седишта Представничког дома се врше по пропорционалном моделу, а мандат посланика је четири године.

Актуелни обавештајно-безбедносни систем Чешке Републике је током 90-их година прошлог века пролазио кроз више фаза трансформације и прилагођавања демократском поретку и новим државним оквирима. Победа "баршунасте револуције", рушење комунистичког режима у Чехословачкој и уклањање совјетског утицаја, били су крајем 1989. године праћени и радикалним дисконтинуитетом и разрачунавањем са затеченим обавештајно-безбедносним структурама, а посебно са симболом претходне власти и истуреним одељењем бившег совјетског КГБ - **Службом државне безбедности** (Statni tajna bezpecnost – StB).

Уз перманентне лустрације које су трајале неколико година, чињени су покушаји стварања нове обавештајно-безбедносне службе. Тај процес су пратили бројни проблеми, због мањка некомпромитованих кадрова из бивших служби и недостатка искуства и професионалних знања бивших дисидената, који су добили задатак успостављања новог система безбедности. Године 1990. био је формиран **Биро за заштиту Устава и демократије** (Urad pro ochranu ustavy a demokracie) - UOUD, који је 1991. године преименован у **Федералну информациону службу** (Federalni informacni sluzba) - FIS. Обе службе су биле у саставу **Министарства унутрашњих послова**. Ти послови су издвојени из састава МУП-а 1992. године, када је

успостављена аутономно-ресорна **Федерална информационо-безбедносна служба** (Federalni bezpecnostni informacni sluzba) - FBIS.

Садашњи обавештајно-безбедносни систем Чешке Републике происходи из Акта са законском снагом бр. 153 из 1994. године, којим су регулисани статус, делокруг и овлашћења служби, модалитети међусобне сарадње и механизми координације и надзора над њиховим радом. Према том пропису, чешке службе су за свој рад преко директора, односно надлежних министара, непосредно одговорне Влади и премијеру. Установе обавештајно-безбедносног система су такође у обавези да релевантне информације и извештаје из делокруга свог рада достављају и председнику Републике.

Сарадња обавештајно-безбедносних служби Чешке Републике се спроводи преко специјализованих тела на нивоу Владе, чији се рад координира преко **Савета за националну безбедност**. У раду Савета, чијим седницама председава председник Владе, учествују и заменици премијера, министри одбране, унутрашњих и иностраних послова, индустрије, трговине и здравља, гувернер Народне банке, директор Државних робних резерви и генерални секретар Владе. Уколико то оцени целисходним, на седницу Савета за националну безбедност може доћи и председник Републике.

Као специјализовано тело у оквиру Савета за националну безбедност функционише **Комитет за обавештајне активности**, надлежан за питања офанзивног обавештајног рада и координацију цивилних и војних обавештајних служби Чешке Републике. Комитетом такође председава премијер, а чланови тог тела су министри одбране, унутрашњих и иностраних послова, директори обавештајних служби и генерални секретар Владе. За обављање стручно-аналитичких послова, сачињавање обавештајних процена и израду других финалних докумената, у оквиру Комитета за обавештајне активности је успостављен *Секретаријат*. Такође, у оквиру Комитета функционишу и радна тела, као што су *Одбор директора обавештајних служби*, *Заједничка обавештајна група* (задужена за питања контратероризма) и *Радна група за организациона питања*.

Парламентарни надзор над законитошћу рада служби у Чешкој Републици спроводи седмочлани **Стални комитет за надзор обавештајно-безбедносних установа** Представничког дома Парламента. Тај комитет има посебна радна тела за појединачне службе, која чине по седам посланика, обавезаних на чување државне тајне. Парламентарни надзор укључује увид у интерне прописе, обиласке објеката и установа, прибављање информација и годишњих извештаја.

У ужем смислу, систем безбедности Чешке Републике чине *цивилне и војне обавештајне и контраобавештајне службе и полицијске снаге.*

Биро за националну безбедност (Národní bezpečnostní úřad) основан је Законом из 1998. године, као тело задужено за координацију рада чешких обавештајних и безбедносних установа, у складу са важећим законима и другим прописима који се односе на област националне безбедности Чешке. Поред тога, Уред је задужен и за заштиту тајности података који се односе на сва питања од значаја за националну безбедност Републике Чешке.

У саставу Бироа за националну безбедност су Управа за безбедност, Служба интерног ревизора, Одељење за безбедносне процедуре, Техничко одељење, Одељење за правне и администартивне послове, Одељење за решавање притужби и Одељење за међународну сарадњу. На челу Бироа је **директор** (Dušan Navrátil).

Безбедносно-обавештајна служба (Bezpečnosti Informační Služba - BIS), успостављена је законским актом из 1994. године као цивилна, централно-аутономна контраобавештајна служба и служба безбедности уместо дотадашње службе FBIS. Задаци те службе су везани за превентивни рад на заштити националних интереса, демократских институција и грађанских слобода и одбрани државе и грађана од претњи тероризма и организованог криминала. Такође, BIS прикупља, обрађује и доставља податке о деловању страних обавештајних служби на подручју Чешке Републике, те о активностима којима се подрива национална економија. Служба нема полицијска овлашћења, али је надлежна за примену посебних оперативних и оперативно-техничких средстава и метода.

На челу Безбедносно-обавештајне службе је **директор** (Jiri Lang), који је непосредно одговоран премијеру. BIS има око две хиљаде припадника, распоређених у следеће организационе јединице у седишту Службе: *Дирекција за људске ресурсе и обуку; Дирекција за оперативне послове; Дирекција за аналитику и обавештајни рад; Служба безбедности* (управљање кризама, контраобавештајна заштита, провере, поверљива документација), и *Служба за подршку* (веза, информатика, финансије, опремање).

Војну компоненту обавештајно-безбедносног система Чешке Републике до реорганизације 2001. године, представљала је *Војна обавештајна служба* (Vojenské zpravodajství) - VZ, чије су управе за контраобавештајни и обавештајни рад биле непосредно потчињене Генералштабу оружаних снага. Сада су то две одвојене службе: **Војна**

контраобавештајна служба (Vojenske obrane zpravodajstvi) - VOZ, и **Војна обавештајна служба** (Vojenska zpravodajska sluzba) - VSZ, са асиметричним одговорностима, будући да **директор** VOZ (генерал-мајор Ondrej Palenik) координира и рад VSZ и има директну комуникацију са министром одбране (Alexandr Vondra).

У надлежности Војне контраобавештајне службе су послови безбедносне заштите јединица, команди и установа чешке армије, док VSZ преко обавештајних пунктова у земљи и иностранству прикупља податке о оружаним снагама других земаља и о изворима спољног угрожавања независности, територијалног интегритета и безбедности Чешке Републике.

Послове цивилне офанзивне обавештајне службе у Чешкој обавља **Биро за спољне односе и информације** (Urad pro zahranieni styku a informace) - UZSI. На челу те службе је **директор** (од јуна 2007. Ivo Schwarz), кога именује и опозива министар унутрашњих послова, уз претходну сагласност владе. UZSI има око 500 запослених, укључујући оперативни и аналитички састав и јединице за подршку. Делокруг рада ове службе је загранични обавештајни рад, односно прикупљање, анализирање и достављање података од значаја за државне интересе и безбедност Чешке Републике.

Актуелни статус UZSI је предмет и одређених критика унутар земље, по којима је непримерено да служба, која се искључиво бави офанзивним обавештајним радом, буде одговорна министру унутрашњих, а не спољних послова. Притом се истиче да је постојеће законско решење из 1994. године реликт из праксе бившег комунистичког режима, уз прављење паралела са некадашњом Службом државне безбедности (StB). У Чешкој Републици се, иначе, годинама ради на потврђивању дисконтинуитета са прошлошћу, о чему сведочи податак да је Министарство унутрашњих послова у марту 2003. године објавило јавни списак око 75.000 Чеха, за које је установљено да су били агенти и сарадници бивше StB.

Министарство унутрашњих послова Чешке Републике је надлежно за спровођење смерница Владе у области јавне безбедности. Од од јуна 2010. године, **министар** унутрашњих послова је Jan Kubice, коме у раду помажу заменик министра Jaroslav Hruška и три помоћника министра (Radek Šmerda, Ondřej Veselský и Miroslava Oliveriusová), који су задужени за одређене ресоре и за координирање рада Одбора за безбедносну политику, Одбора за превенцију криминала, Одбора за стратегијско планирање, Одбора за питања азила и миграција и Сектора за међународну сарадњу.

Полицијске снаге Чешке Републике су централизовано устројене и потчињене **Policejnom prezidiumu**. У односу на МУП имају оперативну самосталност у деловању на заштити личне и имовинске сигурности, те откривању и гоњењу починилаца кривичних дела. У свом саставу имају око 47.100 полицајаца, којима логистичку подршку пружа око 11.200 цивилних службеника.

На челу чешке полиције је **Policejni prezident** (пуковник Petr Lessy), који има три заменика (пуковник Tomáš Václavík, пуковник Martin Červíček и пуковник Pavel Osvald). Њему су непосредно потчињене *Криминалистичко-истражна полиција, Јединица за борбу против корупције и финансијског криминала, Биро за документовање комунистичких злочина, Одред за сузбијање наркотика, Јединица за специјалне операције, Јединица за брзо реаговање, Јединица за примену технике.*

По истом принципу функционише и *Јединица за борбу против организованог криминала*. Њен састав чини око 450 припадника смештених у центри у Прагу и шест територијалних организационих јединица, који своје задатке обављају у сарадњи са осталим установама обавештајно-безбедносног система. Јединицу чине: Одсек за криминалне организације, Одсек за стратешку анализу, Одсек за насилне злочине, Одсек за ватрено оружје, експлозиве и нуклеарне материјале, Одсек за трговину људима и илегално пребацивање избеглица, Одсек за фалсификате, Организациони одсек, Централна државна јединица за дроге и Секција за тероризам.

У **седишту** чешке полиције делују и Превентивно-обавештајни одбор, Одбор за унутрашњу контролу, Служба за пограничне послове и странце, Управа за јавну безбедност, Управа саобраћајне полиције, Служба за управне послове, Управа железничке полиције, Управа за обезбеђење, Оперативно одељење и Авиослужба.

Територијална организациона структура чешке полиције прати административну поделу земље, тако да је чини 14 регионалних Управа (Krajské ředitelství policie), са ужим организационим јединицама (одељења, детаשמани).

Обавештајно-безбедносни систем Словачке Републике

Словачка је земља у централној Европи, која се граничи са Аустријом, Чешком Републиком, Пољском, Украјином и Мађарском. На 48.845 км² живи око 5.480.000 становника (85,8% Словака, 9,7% Мађара, 1,7% Рома, 1,1% Украјинаца, 1,1% Чеха, Мораваца и Шлеза, 0,6% осталих). Процењује се да је број Рома знатно већи од званичних

података – око 500.000. Према верском опредељењу житеља, римокатолика је 68,9%, протестаната 10,8%, гркокатолика 4,1%, атеиста 13%, осталих 3,2%. Службени језик је словачки, поред кога се користи и мађарски (претходне владе су оптуживане за дискриминацију мађарске мањине, као и за полицијско насиље над Ромима). Земља је административно подељена на осам региона (крајева).

Словачка Република је унитарна држава са парламентарним демократским уређењем. На челу земље је председник Републике (од 2004. године Ivan Gasparovic) који се бира на непосредним општим изборима сваких пет година. Поред репрезентативних функција, у његовој надлежности је именовање Владе, на предлог мандатара за њен састав, а уз потврђивање у парламенту. Извршна власт, односно вођење унутрашње и спољне политике земље, у надлежности је Владе Словачке Републике (од априла 2012. године премијер је Robert Fico, Социјалдемократска партија - SMER).

Законодавну власт врши једнодомна Народна скупштина (Narodna Rada), чијих се 150 посланика бира сваке четврте године на општим изборима по пропорционалном моделу.

По стицању независности, Словачка Република је приступила редефинисању, нормативном регулисању и конституисању органа и тела, који сачињавају **обавештајно-безбедносни систем** земље. За разлику од Чешке Републике, која је у овој области направила радикалан рез институција, Словачка је реформама система безбедности приступила знатно опрезније, задржавајући део наслеђених институционалних решења, уз замену компромитованих кадрова обавештајно-безбедносних служби претходног режима. Укупно функционисање система безбедности су током 90-их година прошлог века пратиле афере, које су биле одраз политичке нестабилности земље.

Према закону од 21. јануара 1993. године, са изменама од 1995, 1998 и 1999. године, за **координацију и контролу рада** установа обавештајно-безбедносног система Словачке Републике надлежан је **Савет одбране државе**, који чине председник Републике, премијер, министри одбране, спољних и унутрашњих послова и начелник Генералштаба. У ингеренцији Владе је утврђивање програмске оријентације и одобравање интерних аката о организацији и систематизацији радних места у службама.

Законом је успостављен и **парламентарни надзор** над радом установа обавештајно-безбедносног система, који се спроводи кроз разматрање годишњих извештаја и информација добијених на захтев

председника Народне скупштине. За спровођење тог надзора установљена су три посебна скупштинска тела: *Специјални контролни комитет за надзор активности служби националне безбедности*, *Специјални контролни комитет за надзор активности Словачке информативне службе* и *Специјални контролни комитет за надзор активности Војне обавештајне службе*. Чланови тих тела - посланици, имају право на увид у интерне прописе, трошење буџетских средстава, законитост примене посебних средстава и метода, те извештаје о резултатима рада наведених служби.

У ужем смислу, *обавештајно-безбедносни систем* Словачке Републике чине цивилне и војне обавештајне и контраобавештајне службе, безбедносне службе и полицијске снаге Министрства унутрашњих послова.

Словачка информативна служба (Slovenska Informacni Sluzba – SIS), је *централна аутономна спољна обавештајна служба, контраобавештајна служба и служба националне безбедности* Словачке Републике, успостављена законом од 21. јануара 1993. године. У њеној надлежности је прикупљање, обрада, процењивање и достављање информација о: делатностима којима се угрожавају уставно уређење, територијална целовитост, суверенитет и безбедност Словачке; активностима страних обавештајних служби; организованом криминалу и тероризму; изворима угрожавања привредних интереса земље; активностима у иностранству упереним против уставног уређења и безбедности Словачке Републике.

У седишту Slovenske Informacni Sluzbe су успостављене следеће организационе јединице: *Сектор за обавештајне послове; Сектор за контраобавештајни рад; Биро за националну безбедност; Сектор за SIGINT и TECHINT; Биро за координацију; Служба централне аналитике; Сектор за људске ресурсе и обуку и Сектор за подршку.*

На челу Словачке информативне службе је **директор** (од маја 2012. године Jan Valko), кога именује и опозива председник Републике на предлог Владе. На предлог директора, Влада одобрава статут службе којим се уређују питања програмске оријентације, организације и руковођења SIS-ом. Директор службе је у обавези да најмање једном годишње подноси извештај о раду Народној скупштини. Припадници SIS имају полицијска овлашћења, а служба може, у законом предвиђеном поступку, да примењује посебна оперативна и оперативно-техничка средства и методе.

Послови из делокруга јавне и државне безбедности – контрола и обезбеђење државне границе, одржавање јавног реда и мира, заштита личне и имовинске сигурности, спречавање криминала, откривање

починилаца кривичних дела, деловање у ванредним ситуацијама и контрола безбедности саобраћаја, врше се у *организационим јединицама словачке полиције* које су потчињене **Министарству унутрашњих послова**. МУП Словачке Републике је, уз наведене законске надлежности, задужен и за полицијско школство, међународну сарадњу, надзор над законитошћу рада и комуникацију са другим државним институцијама. **Министар унутрашњих послова** је Robert Kaliňák. У руковођењу Министарством, министру помажу државни секретари (Jozef Vuček и Marián Saloň).

Службе непосредно **одговорне министру** унутрашњих послова су Кабинет министра (шеф Dušana Višňovská) са пет секретаријата, Сектор за контролу и инспекцијске службе (генерални директор пуковник Ivan Ševčík), Служба за заштиту ВИП личности и дипломатских мисија (директор пуковник Radovan Horváth), Сектор за цивилну одбрану (генерални директор Lenka Hmírová), Сектор заједничких служби (генерални директор Monika Šimová), Канцеларија за миграције (директор Bernard Priezel) и Сектор за информатику и телекомуникације (генерални директор Jozef Čaruška).

Полицијске снаге и пратеће службе у седишту Министарства унутрашњих послова су организоване у два Сектора: Општи сектор (генерални директор Marek Vladár), који чине Управа за финансије, Управа за унапређење методологије рада и праћење развоја кадрова, Управа за материјалне послове и Управа за документацију, и Сектор за организацију (генерални директор Ondrej Varačka), у чијем су саставу Управа за локалну администрацију и самоуправу, Управа за општу унутрашњу администрацију и Правна управа.

Президијум полицијских снага (*полицијски президент* од маја 2012. године Tibor Gašpar) чине Управа за унутрашњу организацију, Дирекција за кривичне истраге и криминалистичка вештачења (директор пуковник Ondrej Laciak), Служба за пограничне послове и странце (директор пуковник Alexander Nejedlý), Служба саобраћајне полиције, НЦБ ИНТЕРПОЛ-а, Служба за надзор агенција за обезбеђење, Одељење финансијске полиције, Антитерористичка јединица, Тренинг центар и Јединица за обуку паса.

Територијална организација полицијских снага Словачке Републике почива на седам Регионалних полицијских управа (Братислава, Трнава, Нитра, Жилина, Банска Бистрица, Прешов, Кошице) којима су потчињене полицијске станице у мањим урбаним срединама (41).

Послове **војне обавештајне и контраобавештајне службе** Словачке Републике врши **Војна обавештајна служба** (Vojenska

Zpravodajska Sluzba – VSS), која је за свој рад одговорна *министру одбране* (Martin Glváč), а преко њега Савету одбране. У надлежности ове ресорске службе (**директор** Roman Mikulec) је прикупљање података о страним оружаним снагама, изворима спољњег угрожавања независности, територијалног интегритета и суверености Словачке, контраобавештајна заштита оружаних снага, те послови безбедности у јединицама и установама словачке армије. Обавештајни пунктови Војне обавештајне службе су уграђени у словачка дипломатско-конзуларна и друга представништва у иностранству, а послови контраобавештајне заштите и безбедности су организационо успостављени при командама јединица и установа сва три рода оружаних снага.

Начелнику Генералштаба оружаних снага Словачке Републике (генерал-мајор Peter Vojtek) потчињен је **Пети пук специјалних снага**. У питању је елитна војна формација, чији се припадници ангажују у случајевима решавања талачких ситуација и приликом спровођења других видова антитерористичких дејстава и операција.

ЗАКЉУЧАК

Актуелни обавештајно-безбедносни систем Чешке Републике је током последње две деценије пролазио кроз више фаза трансформација и прилагођавања демократском поретку и новим државним оквирима. Победа "баршунасте револуције", рушење комунистичког режима у Чехословачкој и уклањање совјетског утицаја, били су крајем 1989. године праћени и радикалним дисконтинуитетом и разрачунавањем са затеченим обавештајно-безбедносним структурама. Служба државне безбедности (StB) је као симбол претходне власти одмах распуштена, њена досијеа учињена су јавним, а знатан број њених руководилаца и припадника процесуиран.

Уз перманентне лустрације које су трајале неколико година, чињени су покушаји стварања нове обавештајно-безбедносне службе. Тај процес су пратили бројни проблеми, због мањка некомпромитованих кадрова из бивших служби и недостатка искуства и професионалних знања бивших дисидената, који су добили задатак успостављања новог система безбедности. Упркос томе, овакав модел транзиције обавештајно-безбедносног система често је глорификован и апострофиран као модел кога би требало користити и у осталим бившим социјалистичким државама.

Најзад, садашњи обавештајно-безбедносни систем Чешке Републике происходи из Акта са законском снагом бр. 153 из 1994. године, којим су регулисани статус, делокруг и овлашћења службе,

модалитети међусобне сарадње и механизми координације и надзора над њиховим радом. Према том пропису, чешке обавештајно-безбедносне службе су за свој рад преко директора, односно надлежних министара, непосредно одговорне Влади и премијеру, али су такође у обавези да релевантне информације и извештаје из делокруга свог рада достављају и председнику Републике.

Словачка Република је, по стицању независности, такође приступила редефинисању, нормативном регулисању и конституисању органа и тела, који сачињавају обавештајно-безбедносни систем земље. За разлику од Чешке Републике, која је у овој области направила радикалан рез институција, Словачка је реформама система безбедности приступила знатно опрезније, задржавајући део наслеђених институционалних решења, уз замену компромитованих кадрова обавештајно-безбедносних служби претходног режима.

Укупно функционисање система безбедности су током 90-их година прошлог века пратиле афере, које су биле одраз политичке нестабилности земље. Успостављање истински демократских институција и одлучнији процеси транзиције с циљем укључивања у европске интеграције, присутни су од избора 1998. године, када је на власт дошла коалиција странака грађанске оријентације. За ову земљу карактеристично је да има један од најбољих закона о обавештајно-безбедносним службама, који је својевремено послужио као узор и законодавцу Републике Србије (тзв. словачки модел).

Према том закону од 21. јануара 1993. године, који је у међувремену у више наврата новелиран, за координацију и контролу рада установа обавештајно-безбедносног система Словачке Републике надлежан је Савет одбране државе, који чине председник Републике, премијер, министри одбране, спољних и унутрашњих послова и начелник Генералштаба. У ингеренцији Владе је утврђивање програмске оријентације и одобравање интерних аката о организацији и систематизацији радних места у службама.

ЛИТЕРАТУРА

Born H.; Tuler M., *Parliamentary Democracy and Intelligence Comparing Legal Frameworks of United Kingdom, Canada, Ukraine, Czech Republic, Turkey and South Africa*, DCAF, Geneva 2002.

Gill P., „Review of Security Intelligence Services in New Democracies: The Czech Republic, Slovakia, and Romania“, *Slavic Review*, Vol. 61, No. 2, University of Illinois, Chicago 2002., pp. 375-376.

Zeman P., *Intelligence Services of the Czech Republic: Current Legal Status and its Development*, DCAF, Geneva 2007.

Scherpereel J.A., *Governing the Czech Republic and Slovakia*, Barnes&Noble, New York 2008.

Simon J., *NATO and the Czech and Slovak Republics*, Rowman&Littlefield, Lanham MD 2003.

Hollá K.; Ristvej J.; Moricova V., „Slovak Republic Security Risks in 21st Century“, *International Scientific Conference „Management 2010“*, Krusevac, 17-18 March 2010.

Williams K.; Deletant D., *Security Intelligence Services in New Democracies: The Czech Republic, Slovakia and Romania*, Palgrave, London 2001.

Milan Milošević; PhD

NORMATIVE REGULATION OF INTELLIGENCE AND SECURITY SYSTEMS OF THE CZECH REPUBLIC AND THE SLOVAKIA REPUBLIC

Current intelligence and security system of the Czech Republic is the result of a radical discontinuity and reckoning with the inherited intelligence and security structures after “velvet revolution”, demolition and removal of the communist regime of Soviet influence in late 1989. year. The State Security Service (StB) as a symbol of the previous government was dissolved immediately, her records have been made public, and a number of its leaders and members lustrated and prosecuted. These processes are accompanied by numerous problems, but they often glorify in the public as a method that should be used in other former socialist countries (so-called The Czech Model). Otherwise, the current intelligence and security system of the Czech Republic stems from the act with the force no. 153 of 1994 year.

Upon gaining independence Slovakia acceded to the redefinition, normative regulation and constitution of intelligence and security organs and the body, but to the reform of the security system acceded much more cautiously, keeping part of the inherited institutional arrangements, with the replacement of compromised personnel from the previous regime. The Law on Slovak Intelligence Service from 1993 is essential legal act for the reform process, but also for the constitution of the current security system, as one of the best European law in this field, who once served as a model for legislature of the Republic of Serbia (so-called The Slovak Model).

Key words: *national security, intelligence, security, police, legal regulation, parliamentary and judicial control, Czech Republic, Slovak Republic.*